

Література:

1. Структура сукупних витрат домогосподарств [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики – Режим доступу до книги: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Фінанси домогосподарств: навчальний посібник / Кізима Т.О., Карпишин Н.І., Сидор І.П. та ін.; за ред. Т.О. Кізими. – Тернопіль: Вектор, 2015. – 260 с.
3. Экономика / П. Самуэльсон, В. Нордхаус. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2008. – 1360 с.
4. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та домінанти розвитку / Т.О. Кізима; [вст. слово С.І. Юрія]. – К.: Знання, 2010. – 431 с.

e-mail: v.stoian@tneu.edu.ua

Стоян В.І., *к.е.н., доцент кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія ТНЕУ*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Стоян В.И., *к.э.н., доцент кафедры финансов
им. С.И. Юрия ТНЭУ*

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

Stoian V.I., *Ph.D., Associate Professor of Department
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU*

FINANCIAL RESOURCES LOCAL BUDGETS

З проголошенням стратегічного курсу держави на європейську інтеграцію нагальним постало питання пошуку ефективних методів мобілізації, перерозподілу та управління фінансовими ресурсами. За глобального ринку виникає необхідність формувати інші економічні механізми і «правила гри», актуальність яких лише зростає по мірі посилення кризових тенденцій. Нові соціально-економічні умови функціонування державних фінансів прискорили необхідність переходу до загальноцивілізаційних надбань у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів і системи управління ними [1, с. 57].

Необхідність підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів, посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюдже-

тного законодавства задекларувала Концепція реформування місцевих бюджетів. Спрямована на перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць Концепція передбачає здійснення послідовної політики щодо забезпечення стійкої дохідної бази місцевих бюджетів, підвищення рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, посилення контролю за раціональним і ефективним використанням бюджетних коштів [2].

Важливим елементом системи управління як державними, так і місцевими фінансами є організація системи касового виконання бюджетів усіх рівнів: від того, яку систему застосовують, залежить раціональний розподіл та використання фінансових ресурсів держави. Вітчизняна практика та світовий досвід переконливо доводять, що найефективнішим є управління державними фінансами з використанням казначейської системи касового виконання бюджетів.

Набутий органами казначейства практичний досвід обслуговування місцевих бюджетів підтвердив переваги цієї системи. Більшість операцій з виконання дохідної і видаткової частин місцевих бюджетів здійснюється в межах внутрішньої платіжної системи казначейства. На практиці це проявляється у прискоренні розрахунків з коштами місцевих бюджетів, посиленні контролю за витрачанням бюджетних коштів, отриманні можливості місцевими органами влади оперативно приймати управлінські рішення, покривати тимчасові касові розриви, що виникають під час їх виконання, за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку без нарахування відсотків за одержаними позичками.

Необхідно зазначити, що нині з метою забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів держави установам і організаціям, які утримуються за рахунок бюджетних коштів, здійснюється відкриття (виділення) асигнувань на погашення зобов'язань, прийнятих ними та зареєстрованих в органах казначейства. Суть такої моделі полягає в тому, що пропозиції по захищених видатках не складаються. Ці видатки здійснюються шляхом погашення зареєстрованих бюджетних фінансових зобов'язань відповідно до показників помісячного розпису. На інші видатки асигнування відкриваються через складання пропозицій, проте розподіл відкритих (виділених) асигнувань по підвідомчих установах за територіями головний розпорядник подає виключно на суму зареєстрованих фінан-

сових зобов'язань. Тільки за умови взяття та реєстрації в органах казначейства бюджетних фінансових зобов'язань відкриваються асигнування по державному бюджету та виділяються асигнування по місцевих бюджетах відповідно до помісячного розпису. Відкриті чи виділені асигнування на відміну асигнувань як показників розпису гарантовано повинні бути забезпечені ресурсами єдиного казначейського рахунка [3; 4].

Запровадження обліку зобов'язань дало змогу головним розпорядникам коштів та органам місцевого самоврядування оперативно отримувати інформацію про кредиторську заборгованість розпорядників і одержувачів бюджетних коштів. Іншими словами, облік бюджетних фінансових зобов'язань органами казначейства – це дзеркальне відображення бюджетної кредиторської заборгованості розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, відображених ними упродовж бюджетного періоду за даними бухгалтерського обліку. Таким чином, отримавши цю інформацію можна чітко спрогнозувати видатки єдиного казначейського рахунка, що відповідає принципам децентралізованого підходу до визначення необхідного ресурсу.

Здійснення видатків за децентралізованим принципом починається з реєстрації зобов'язань на місцях, а не зі складання пропозицій у центрі. За цих умов єдиним важелем управління асигнуваннями для головного розпорядника стає внесення змін до показників кошторисів та планів асигнувань розпорядників бюджетних коштів нижчих рівнів. Такий порядок здійснення видатків з бюджету дав змогу звести до мінімуму залишки коштів на бюджетних рахунках, своєчасно та в повному обсязі проводити розрахунки у бюджетній сфері, спрямовувати фінансові ресурси на пріоритетні напрямки.

Водночас слід зазначити, що можливості казначейської системи обслуговування бюджетних коштів використовуються не сповна. Про це свідчить той факт, що на рахунках розпорядників коштів місцевих бюджетів, відкритих в органах казначейства, залишаються значні суми невикористаних бюджетних коштів. Великою мірою осіданню залишків коштів на рахунках розпорядників коштів сприяє незбігання в часі між моментом виділення асигнувань головними розпорядниками бюджетних коштів розпорядникам коштів нижчого рівня та надання останніми платіжних доручень по розрахунках з суб'єктами господарювання, які виконали для них роботи чи надали послуги.

Крім цього, є низка інших чинників, які спричиняють негативний вплив на оперативність проведених операцій з бюджетними коштами:

- недотримання головними розпорядниками коштів та їх підвідомчими установами і організаціями вимог нормативних документів щодо реєстрації зобов'язань у казначейському обліку;

- відсутність належно оформлених підтвердних документів (угод на отримання товарів, надання послуг, виконання робіт; накладних; актів виконаних робіт тощо);

- несвоєчасне і не в повному обсязі подання головними розпорядниками до органів казначейства реєстрів змін до мережі бюджетних установ, внесення змін до зведених показників кошторисних призначень, розподілів бюджетних асигнувань [1, с. 60].

Має місце нагромадження значних сум коштів спеціального фонду на спеціальних реєстраційних рахунках упродовж бюджетного періоду. Причинами такої ситуації є: нерівномірність надходження коштів та їх використання бюджетними установами; значний період часу від початку до завершення процедур закупівель і надання послуг розпорядникам і одержувачам бюджетних коштів; несвоєчасне затвердження в окремих випадках паспортів бюджетних програм головними розпорядниками коштів. Ситуація ускладнюється ще й тим, що органи казначейства не мають дієвих важелів впливу на цей процес.

Вилучення з грошового обігу значних сум бюджетних коштів через їхнє «осідання» на рахунках розпорядників коштів місцевих бюджетів, відкритих в органах казначейства, за умови їх дефіцитності та нерівномірності надходження, негативно позначається на виділенні асигнувань для здійснення видатків на соціально-економічні потреби суспільства. Не сприяє оперативності у проходженні платежів і чинна схема виділення асигнувань, за якої процес оплати витрат розпорядників бюджетних коштів затримується на кілька днів. Такий стан справ не відповідає потребам держави щодо оперативного управління бюджетними ресурсами з дотриманням принципу виділення бюджетних асигнувань під взяті та зареєстровані в органах казначейства зобов'язання.

У контексті завдань Концепції реформування місцевих бюджетів, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308, особливого значення набуває питання підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування,

важливим елементом якого є розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках в установах банків з метою отримання доходів із зарахуванням їх до дохідної частини відповідного місцевого бюджету [2].

Відповідно до ст. 70 закону «Про місцеве самоврядування в Україні» правом на розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних (вкладних) рахунках в установах банків наділені органи місцевого самоврядування, які забезпечують виконання місцевих бюджетів – Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних місцевих рад або сільські голови (якщо виконавчі органи не створені) [5].

Порядок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2011 р. № 6. Постановою визначено тимчасово вільні кошти як обсяг коштів місцевого бюджету, які обліковуються на рахунках загального та спеціального фондів на дату їх розміщення на вкладних рахунках і відволікання яких не призведе до втрати платоспроможності бюджету та виникнення заборгованості за відповідним фондом місцевого бюджету впродовж періоду, на який передбачається здійснити розміщення таких коштів на депозитних рахунках у банках [6].

Розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних рахунках у банках дає можливість отримання додаткових надходжень до бюджетів у вигляді відсотків за користування депозитами та запобігання можливим втратам, враховуючи той факт, що ці надходження належать до доходів загального фонду, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Тимчасово вільні кошти розміщують на конкурсних засадах у банках, у яких держава володіє 75 чи більше відсотками статутного капіталу, та до яких упродовж останнього року не застосовувались заходи впливу, за умови дотримання такими банками економічних нормативів капіталу та ліквідності, обов'язкового резервування коштів на кореспондентському рахунку в Національному банку і своєчасного виконання зобов'язань перед клієнтами.

Необхідною умовою розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках є укладання договору банківського вкладу між фінансовим органом та банком на підставі рішення конкурсної комісії. Договором

в обов'язковому порядку визначаються права вкладника на повернення депозиту або його частини на першу вимогу вкладника та заборона безспірного списання банком коштів із вкладного рахунка. Це дозволяє фінансовим органам за необхідності відкликати частину вкладу та використати на фінансування потреб місцевих бюджетів упродовж одного операційного дня.

Певні вимоги ставляться і до місцевих бюджетів, які розміщують тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків:

– відсутність на дату розміщення тимчасово вільних коштів простроченої кредиторської заборгованості, крім тієї, що виникла внаслідок недоотримання коштів субвенцій з державного бюджету та бюджетів інших рівнів;

– відсутність на дату розміщення тимчасово вільних коштів загального фонду місцевого бюджету непогашених середньострокових позик, отриманих за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка в поточному бюджетному періоді [6].

Кошти розміщуються на вкладних рахунках у банках лише у межах поточного бюджетного періоду та повинні бути повернені на рахунки бюджету, з яких вони перераховувались, з подальшим поверненням таких коштів до закінчення бюджетного періоду.

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що проблема ефективного управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в різні часи поставала перед усіма країнами. Як переконує досвід розвинутих країн, фінансові проблеми регіонів розв'язуються шляхом реформування всієї системи місцевих бюджетів і міжбюджетних відносин. Метою такого реформування є створення надійної раціональної системи фінансових відносин між різними рівнями державної та місцевої влади.

Література:

1. Стоян В.І. Управління фінансовими ресурсами в системі Казначейства України через механізм функціонування єдиного казначейського рахунка / В.І. Стоян, О.П. Зварич // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 55–68.
2. Концепція реформування місцевих бюджетів: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.06.2007 № 308.
3. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 23.08.2012 № 938.

4. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309.

5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-ВР>.

6. Порядок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2011 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/6-2011-п>.

e-mail: b.shuliuk@tneu.edu.ua

**Шулюк Б.С., к.е.н., старший викладач кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія ТНЕУ**

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТИХ ФІНАНСОВИХ РЕЗЕРВІВ І ЗДІЙСНЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ

**Шулюк Б.С., к.э.н., старший преподаватель кафедры финансов
им. С.И. Юрия ТНЭУ**

ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНЫХ ФИНАНСОВЫХ РЕЗЕРВОВ И ОСУЩЕСТВЛЕНИЕ СБЕРЕЖЕНИЙ

**Shuliuk B.S., Ph.D., Senior Lecturer of Department
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU**

FINANCIAL LITERACY AND ITS IMPACT ON THE FORMATION OF PERSONAL FINANCIAL WORKING BALANCES AND SAVINGS

Фінансова грамотність населення є передумовою прийняття ефективних рішень в соціально-економічній сфері, зокрема стосовно формування заощаджень і вкладання коштів у фінансові інструменти. Внаслідок розвитку економічних кризових явищ в Україні існує високий рівень недовіри населення до фінансових установ, а також невміння громадян управляти особистими фінансами. Адже більшість домогосподарств не мають ба-